

Enquête beurs voor bewegingsonderwijs Eindrapport

Onderzoek in opdracht van het ministerie van OCW
Wouter van Casteren
Danny Brukx
Bas Kurver

ResearchNed
april 2017

© 2017 ResearchNed Nijmegen in opdracht van het ministerie van OCW. Alle rechten voorbehouden. Het is niet geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in publicaties zonder nauwkeurige bronvermelding. ResearchNed werkt conform de kwaliteitsnormen NEN-EN-ISO 9001:2008 voor kwaliteitsmanagementsystemen en NEN-ISO 20252:2012 voor markt-, opinie- en maatschappelijk onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Vraagstelling en onderzoeksaanpak	3
1.1	Aanleiding van het onderzoek	3
1.2	Vraagstelling/doelstelling van het onderzoek	3
1.3	Aanpak	4
1.4	Leeswijzer	5
2	Aanstellingsomvang versus aantal uren bewegingsonderwijs	6
3	Motivatie en ondersteuning bij het volgen van de leergang	7
3.1	Motieven nader beschouwd	7
3.2	Ondersteuning vanuit de school	8
4	Beurs versus de opleidingskosten	10
5	Waardering van de beurs en de leergang bewegingsonderwijs	12
5.1	Effect op de lessen bewegingsonderwijs	12
5.2	Beoordeling van de huidige situatie en regelgeving	12
6	Samenvatting en conclusies	15

1 Vraagstelling en onderzoeksaanpak

Dit rapport bevat de resultaten van twee enquêtes over de inzet van de beurs voor bewegingsonderwijs. Deze enquêtes zijn in opdracht van het ministerie van OCW in maart 2017 uitgezet onder leerkrachten in het primair onderwijs die gebruik hebben gemaakt van de beurs en onder de schoolbestuurders waaronder deze leerkrachten vallen.

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Leerkrachten die na 1 augustus 2001 zijn afgestudeerd als leraar basisonderwijs, zijn niet bevoegd tot het geven van bewegingsonderwijs aan groep 3 tot en met 8. Een bevoegdheid bewegingsonderwijs kan worden verkregen als een leerkracht na de pabo een Leergang Bewegingsonderwijs voltooit. Dat betreft een post-hbo opleiding die in deeltijd ongeveer anderhalf jaar vergt. De Leergang wordt doorgaans in drie blokken gevolgd die elk een half jaar duren.

Sommige pabo's geven de mogelijkheid om ook tijdens de pabo-opleiding de Leergang Bewegingsonderwijs te volgen. Bijvoorbeeld de Marnix Academie biedt studenten na de propedeuse de mogelijkheid om de bevoegdheid voor bewegingsonderwijs te halen. Daarbij gaat het om *extra* studiepunten in de bacheloropleiding. Een student moet - in het geval van de Marnix academie - daarom kunnen aantonen dat die de extra studiebelasting aan kan zonder studievertraging op te lopen; onder meer is bij Marnix Academie daarom een voorwaarde dat de student de propedeuse in één jaar gehaald heeft. Er zijn geen andere wegen, zoals via een minor of een specialisatie tijdens de pabo-opleiding om de bevoegdheid bewegingsonderwijs te halen. Er zijn wel minoren bewegingsonderwijs bij pabo's, maar die leiden niet tot een bevoegdheid; mogelijk wel tot vrijstellingen of een sneller verloop bij het later volgen van de Leergang Bewegingsonderwijs. Voor de meeste pabostudenten en -afgestudeerden is dus de reguliere route naar een bevoegdheid bewegingsonderwijs het volgen van een Leergang Bewegingsonderwijs na de pabo.

Omdat lessen bewegingsonderwijs zonder bevoegdheid formeel niet verzorgd mogen worden, stimuleren schoolleiders en schoolbesturen dat leerkrachten de bevoegdheid bewegingsonderwijs halen. Om leerkrachten en de schoolleiding te ondersteunen bij het (laten) halen van de bevoegdheid bewegingsonderwijs, is er binnen de Lerarenbeurs op 1 juli 2015 een afzonderlijk budget beschikbaar gesteld: *de beurs voor bewegingsonderwijs*. Deze beurs is opengesteld voor alle leraren in het basisonderwijs die nog niet bevoegd zijn voor bewegingsonderwijs.

De beurs voor het bewegingsonderwijs is onderdeel van een plan van aanpak bewegingsonderwijs dat het ministerie van OCW in samenwerking met de PO-Raad en partners zoals NOC*NSF heeft opgesteld. Doel van dit plan is het verhogen van het aantal bevoegde (vak)leerkrachten bewegingsonderwijs.

1.2 Vraagstelling/doelstelling van het onderzoek

Doel van de enquêtes is na te gaan in hoeverre vanuit het perspectief van de deelnemende leraren en de schoolbesturen de beurs zinvol is en in hoeverre de kwaliteit van de lessen bewegingsonderwijs verbetert door het volgen van de Leergang Bewegingsonderwijs.

Onderzoeksvragen zijn:

- (1) Wie nam het initiatief tot het volgen van de Leergang Bewegingsonderwijs; de leerkracht, het schoolbestuur of beide?
- (2) Was de subsidie dekkend voor de opleidingskosten en zo niet, voor welke kosten niet en hoe (door wie) zijn die kosten wel gefinancierd?

- (3) Wat is de waardering voor de beurs voor bewegingsonderwijs?
- (4) Hoe wordt de leergang gewaardeerd /wat is het ervaren effect van de Leergang Bewegingsonderwijs op de kwaliteit van de lessen bewegingsonderwijs?
- (5) In welke mate voelen leerkrachten zich ondersteund door hun schoolleiding/-bestuur bij het volgen van de leergang?

1.3 Aanpak

In maart 2017 is een digitale enquête uitgezet onder alle leerkrachten die in 2015 en 2016 de beurs bewegingsonderwijs hebben gekregen. Ook onder de bestuurders waaronder die leerkrachten vallen is een korte digitale vragenlijst uitgezet. De leerkrachten zijn gemaild op een persoonsgebonden mailadres dat bij DUO bekend is. Door deze directe mailing kon ook een rappel worden gemaild. Er is één rappel uitgezet. Van de schoolbestuurders waren geen persoonsgebonden mailadressen beschikbaar. Voor deze groep is het algemene mailadres van het schoolbestuur gebruikt. De mailing bevatte een verzoek om de mailing door te zetten naar de persoonlijke mailadressen van de betreffende bestuurders. In deze aanpak kon niet worden gecontroleerd of het doormailen inderdaad is gebeurd. Ook zijn in deze opzet geen gerichte rappels mogelijk, om de respons te verhogen. De respons bij bestuurders is hierdoor waarschijnlijk lager uitgevallen dan in optimale condities haalbaar was geweest. De adreslijsten van zowel de betreffende schoolbesturen als de betreffende leraren zijn door OCW/DUO aan ResearchNed verstrekt.

Tabel 1: Respons leerkrachten en bestuurders

	Gemaild	Deelgenomen
Leerkrachten	1.977	1.092
Bestuurders	451*	164

* Aantal benaderde schoolbesturen

De 451 aangeschreven e-mailadressen van schoolbesturen vertegenwoordigen samen 1.380 onderliggende scholen. Het aantal scholen behorend bij de 164 responderende bestuurders is 566. Het responspercentage op schoolniveau is derhalve $566 \div 1.380 \times 100 = 41$ procent.

Open antwoorden

De vragenlijsten bestonden uit een klein aantal gesloten vragen en voor beide groepen een gelegenheid tot het maken van slotopmerkingen. Van die mogelijkheid tot een slotopmerking is vrij veel gebruik gemaakt: van de 1092 leerkrachten die de vragenlijst invulden, maakten er 358 gebruik van de mogelijkheid van een slotopmerking. Bij de bestuurders ging dat om 52 van de in totaal 162 responderende bestuurders. De leerkrachten konden daarnaast bij de vraag 'In hoeverre heeft uw school u ruimte gegeven / gefaciliteerd om de leergang te volgen?' zo gewenst nog een nadere toelichting in tekst geven. Ook daarvan is vrij veel (327 keer) gebruik gemaakt.

Representativiteit

De mailadressen van leerkrachten zijn door DUO aan ResearchNed geleverd zonder nadere achtergrondkenmerken. Ook in de vragenlijst zelf is, om de vragenlijst zo kort mogelijk te houden en daarmee de respons te maximaliseren, niet gevraagd naar achtergrondkenmerken. Voor leerkrachten is derhalve geen check mogelijk op representativiteit. Bij bestuurders is de respons op schoolniveau op de kenmerken landsdeel en stedelijkheid een goede weerspiegeling van alle scholen.

1.4 Leeswijzer

De onderzoeksresultaten zijn hierna in korte, thematische hoofdstukken gepresenteerd. De resultaten van de beide enquêtes zijn daarbij steeds in samenhang beschreven. Het rapport besluit in hoofdstuk 6 met een korte samenvatting en enkele conclusies.

2 Aanstellingsomvang versus aantal lesuren bewegingsonderwijs

De responderende leerkrachten in dit onderzoek hebben een gemiddelde aanstelling van ruim 0,8 fte, met weinig kleine parttimers; acht procent heeft een aanstelling van 0,4 fte of minder.

Tabel 2: Aanstellingsomvang leerkrachten die de Leergang Bewegingsonderwijs volgden (%)

Aanstellingsomvang in fte	
0-0,2	3
0,2-0,4	5
0,4-0,6	19
0,6-0,8	19
>0,8	54

N=1.092

Veruit de grootste groep (ruim 80%) van de leerkrachten in dit onderzoek geeft maar beperkt bewegingsonderwijs, met maximaal twee lesuren bewegingsonderwijs per week. Meer dan vier lesuren bewegingsonderwijs per week is zeldzaam; voor slechts zo'n vier procent van de respondenten geldt dat. Leerkrachten die een *meerderheid* van hun werktijd bezig zijn met bewegingsonderwijs, met lessen aan meerdere klassen, zijn in dit onderzoek zeer zeldzaam (enkele gevallen).

Tabel 3: Aantal lesuren bewegingsonderwijs per week, leerkrachten (%)

Aantal lesuren	
0	9
1	29
2	45
3	8
4	5
5-10	3
>10	1

N=1.092

Een deel (41%) van de respondenten meldt ook andere groepen dan de eigen klas bewegingsonderwijs te geven. Gelet op het meestal beperkte aantal lesuren bewegingsonderwijs per leerkracht, kan het niet anders zijn dan dat dit doorgaans gaat om één andere klas of om gevallen waarin incidenteel bewegingsonderwijs voor een andere groep wordt verzorgd.

Tabel 4: Leerkrachten die bewegingsonderwijs geven aan andere groepen dan de eigen groep (%)

Verzorgt bewegingsonderwijs voor andere groepen	41
Verzorgt geen bewegingsonderwijs voor andere groepen	59

N=1.080

3 Motivatie en ondersteuning bij het volgen van de leergang

De bestuurders geven in ongeveer een vijfde deel van de gevallen aan dat de reden bij de leerkracht om de leergang te volgen enkel lag bij een verzoek van de schoolleiding aan de leerkracht om de leergang te volgen. In de andere gevallen (dus circa 80%) is er blijkens de antwoorden van de bestuurders ofwel sprake van een eigen initiatief van de leerkracht ofwel is er gelijktijdig sprake van een eigen initiatief van de leerkracht en een verzoek of opdracht van de schoolleiding aan een leerkracht om de leergang te volgen.

Tabel 5: Motivatie om de Leergang Bewegingsonderwijs te volgen, volgens bestuurders (%)

Motivatie	
Het eigen initiatief van de leraar	26
Een direct gevolg van een verzoek of opdracht van directie/bestuur	20
Beide	45
Weet niet	9

N=164

Uit de antwoorden van de leerkrachten blijkt een wat andere verhouding. Bij de reden voor het volgen van de Leergang Bewegingsonderwijs geeft 37 procent aan dat het niet ging om een eigen initiatief, maar enkel om een verzoek of opdracht van de directie of het bestuur.

Tabel 6: Motivatie om de Leergang Bewegingsonderwijs te volgen, volgens leerkrachten (%)

Motivatie	
Eigen motivatie om bewegingsonderwijs te verbeteren	39
Verzoek/eis werkgever	37
Beide	24

N=1.079

3.1 Motieven nader beschouwd

Leerkrachten

Uit de open antwoorden van de leerkrachten blijkt dat een 'eigen initiatief' niet per se betekent dat er een streven is om het bewegingsonderwijs te verbeteren. Bij de slotopmerkingen geven leerkrachten meerdere keren (26 keer, plus 12 keer bij de toelichting op de ondersteuning door de school) aan dat een belangrijke reden voor leerkrachten om de leergang volgen, het vergroten van de baanvind- en baanbehoudkans is. Men ervaart de leergang als een verplichting. Zonder de bevoegdheid bewegingsonderwijs is het simpelweg lastiger een baan te vinden of te houden, stellen die respondenten. Een stevige opmerking in deze categorie is:

- 'Belachelijk dat ik nog 1,5 jaar extra onderwijs moest volgen om m'n werk te kunnen doen. Zonder diploma word je namelijk niet aangenomen.'

Een aantal leerkrachten (7 keer) stelt in de slotopmerking ook voor andere deelnemers aan de leergang te spreken. Slotopmerkingen in deze zin zijn bijvoorbeeld:

- '90 procent van de deelnemers volgt de leergang, omdat dit verplicht is'.
- 'In mijn groep van 24 studenten is er vrijwel niemand die de opleiding uit vrije wil doet, iedereen doet het omdat het werkveld dit van ons eist en de motivatie is dan ook regelmatig ver te zoeken'.

Bij de toelichting op de ondersteuning door de school stelt een beperkt aantal respondenten (7 keer) expliciet dat de eigen deelname aan de leergang verplicht is gesteld door de werkgever. Ook in de slotopmerkingen keert dit terug. Een slotopmerking in deze zin is:

- 'Nu vindt mijn directeur dat ik deze opleiding moet halen omdat iedereen gym moeten kunnen geven. Dat is volgens mij nooit het idee geweest van het afschaffen van bewegingsonderwijs binnen de Pabo.'

Bij de vraag naar de reden voor deelname is de antwoordcategorie 'uit arbeidsmarktoverweging / om baan te houden of te vinden' niet expliciet opgenomen in de vragenlijst. Uit de slotopmerkingen en open antwoorden is af te leiden dat als dat wel was gebeurd, een substantieel deel van de leerkrachten dat antwoord had aangevinkt. Dit is niet nader te kwantificeren.

Bestuurders

Het bovenstaande gevoel bij leerkrachten dat de leergang als een verplichting voelt, wordt ondersteund door de visie van bestuurders op de bevoegdheid voor bewegingsonderwijs. Allereerst blijkt uit dit onderzoek dat het belang van een bevoegde leerkracht voor het bewegingsonderwijs breed wordt onderschreven door bestuurders; de overgrote meerderheid is het daar (zeer) mee eens. Bij de feitelijke werving van nieuwe leerkrachten weegt het belang van een bevoegdheid bewegingsonderwijs wat minder zwaar mee; de antwoorden verschuiven dan wat naar links, richting neutraal of zelf oneens. Toch is nog een grote meerderheid (bijna 80 procent) het (zeer) eens met de stelling dat bij werving de voorkeur uitgaat naar een bevoegde leerkracht voor bewegingsonderwijs.

Tabel 7: Visie bestuurders op belang Leergang Bewegingsonderwijs en voorkeur bij werving (%)

	Ze er mee oneens	mee oneens	Neutraal	Mee eens	Ze er mee eens
Het is belangrijk dat bewegingsonderwijs wordt gegeven door een daartoe bevoegde leraar	1	1	6	28	63
Bij de werving geven we de voorkeur aan leerkrachten die bevoegd zijn tot het geven van bewegingsonderwijs	1	4	16	40	39

N=157

3.2 Ondersteuning vanuit de school

Ongeveer twee derde van de leerkrachten vindt dat de school (ruim) voldoende ruimte/faciliteiten gaf voor het volgen van de leergang dan wel de leerkracht (ruim) voldoende heeft gefaciliteerd. Ongeveer één op de acht leerkrachten vindt juist dat er (zeer) onvoldoende ruimte of faciliteiten werden gegeven door de school.

Tabel 8: Ruimte en faciliteiten door school bij volgen van de leergang, volgens leerkrachten (%)

	Ze er onvoldoende	Onvoldoende	Redelijk	Voldoende	Ruim voldoende
In hoeverre heeft uw school u ruimte gegeven/gefaciliteerd om de leergang te volgen?	4	9	20	33	35

N=1.071

Opvallend is dat een gebrek aan ondersteuning door de school het vaakst wordt gezien bij leerkrachten die enkel op verzoek van de schoolleiding of het schoolbestuur de leergang zijn gaan volgen. Aannemelijk zou kunnen zijn dat deze groep juist relatief goed wordt ondersteund. Evenwel ervaart in deze groep negentien procent (zeer) onvoldoende steun van de school, tegenover tien procent in de groep leerkrachten die aangeeft (ook) uit eigen motivatie de leergang te volgen.

Tabel 9: In hoeverre heeft uw school u ruimte/faciliteiten gegeven om de leergang te volgen (%)?

	Ze er onvoldoende	Onvoldoende	Redelijk	Voldoende	Ruim voldoende	N
Uitsluitend verzoek werkgever	5	14	23	33	26	400
(Ook) eigen motivatie om bewegingsonderwijs te verbeteren	4	6	17	34	39	671

Een mogelijke verklaring voor dit verschil kan liggen in de omstandigheid dat leerkrachten die deelname aan de leergang ervaren als een door het bestuur/directie opgelegde verplichting, gemiddeld kritischer kunnen zijn op de ruimte en faciliteiten die de school vervolgens verschaft en gemiddeld gezien ook meer ondersteuning verwachten. Dit is niet nader onderzocht.

Veel commentaar op gebrek aan studieverlof

Er maakten zoals gezegd 327 leerkrachten gebruik van de mogelijkheid hun antwoord op de ondersteuning vanuit de school toe te lichten. Veruit het vaakst (194 keer) is daarbij gemeld dat er weinig of geen compensatie was voor de studie-uren, met vaak de toevoeging dat daardoor de studie erg belastend is en nauwelijks is te combineren met een full time aanstelling. Zeventien keer is expliciet gemeld dat de vervanging van lessen - ten behoeve van stagelessen en studie - problemen opleverde. Overige kritiekpunten zijn zeer gevarieerd. Een deel van de respondenten werkt als invalkracht en meldt dat er dan weinig ondersteuning is, zeker niet in de vorm van studietijd en dat de leergang daarom lastig is te combineren met inval- of tijdelijk werk. Men gaat dan tijdelijk minder uren invallen om tijd voor de studie vrij te maken, wat een inkomensderving tot gevolg heeft. Voorts is meermaals (22 keer) opgemerkt dat de opleiding en met name het praktijkdeel lastig is te organiseren, doordat lesvervangings (als de student een andere groep bewegingsonderwijs geeft) en het regelen van stagelessen extra inspanningen of problemen opleveren.

Naast de geuite kritiek op een gebrek aan betaald studieverlof en dergelijke, zijn er ook 54 leerkrachten die een *positieve* opmerking maken over de ondersteuning, met lof voor de inzet van de school om het volgen van de leergang zo goed mogelijk te ondersteunen met studieverlof, vervanging en stagemogelijkheden.

Bij de interpretatie van de onderzoeksgegevens is van belang dat in de open antwoorden kritische opmerkingen het vaakst voorkomen, maar dat hierboven bleek dat bij de algemene vraag naar de ondersteuning een meerderheid van 68 procent van de leerkrachten de ruimte en faciliteiten binnen de school als (ruim) voldoende beoordeelt. Bij de beschouwing van alle open antwoorden valt wel op dat leerkrachten in verschillende mate (ervaren te) worden ondersteund; een deel van de leerkrachten is bijvoorbeeld tevreden over het gekregen studieverlof, anderen melden geen enkele studieruimte te hebben gekregen. Enkele respondenten pleiten dan ook voor een 'landelijke regeling' voor studieverlof en faciliteiten in dit soort gevallen.

4 Beurs versus de opleidingskosten

De bestuurders die er zicht op zeggen te hebben (c.q. niet antwoorden 'weet ik niet'), antwoorden in meerderheid dat de subsidie voor de leergang bewegingsonderwijs kostendekkend was. Bij de leerkrachten antwoordt een nog wat groter deel (85%) dan bij de bestuurders dat de beurs voldoende was om de kosten van het volgen van de leergang te dekken.

Tabel 10: Dekt de beurs voor bewegingsonderwijs de opleidingskosten (%)?

	Bestuurders	Leerkrachten
Voldoende	44	85
Onvoldoende	18	15
Weet ik niet	38	-
N	162	1.076

Bij de leerkrachten die aangeven dat de beurs *niet* kostendekkend was, vormde voor driekwart van hen de reiskosten een extra kostenpost. Er zijn weliswaar reiskostenvergoedingen in de beurs beschikbaar, maar enkele keren is expliciet aangegeven dat dit een laag bedrag is; bij een grote reisafstand en bij parkeerkosten is het in individuele gevallen niet toereikend. Ook boeken- en materiaalkosten zijn in deze groep vrij vaak (31%) genoemd als ongedekte kosten. Kanttekening bij deze analyse is dat niet uitgesloten kan worden dat binnen de groep die aangaf dat de subsidie dekkend was voor de opleidingskosten, individuele respondenten daarbij niet de reiskosten en dergelijke hebben laten meewegen, maar enkel de directe opleidingskosten zoals het inschrijfgeld. Als dus direct gevraagd was of de beurs alle reiskosten afdekte, dan was mogelijk het aantal personen dat meldde dat dit niet het geval was, groter geweest.

Tabel 11: Niet door de beurs voor bewegingsonderwijs afgedekte kosten, volgens leerkrachten (%), meerdere antwoorden mogelijk

Kosten	
Opleidingskosten	17
Boeken- en materiaalkosten	31
Reiskosten	75
Anders	22

N=165

Volgens de bestuurders die stellen dat de subsidie *niet* kostendekkend was, zijn de resterende kosten bijna steeds gefinancierd door de school (90%) en soms (ook) door de leerkracht. Volgens de leerkrachten die melden dat de beurs niet kostendekkend is, is er een andere verhouding. Opleidingskosten die niet gedekt waren, kwamen blijkens de enquête in de grote meerderheid van de gevallen (85%) voor rekening van de leerkracht en schoot de school soms (ook) bij. Dit is dus een tegengesteld beeld aan dat bij de bestuurders, die in grote meerderheid stellen dat de school de eventuele restkosten afdekte. Een verklaring voor dit verschil kan zijn dat beide groepen *verschillende* kostenposten voor ogen hebben. Bestuurders zullen meer kijken naar directe opleidingskosten, zoals het inschrijfgeld; persoonlijke kosten zoals reiskosten zullen mogelijk vaker buiten het beeldveld van bestuurders vallen.

Tabel 12: Financiering van niet door de beurs voor bewegingsonderwijs gedekte kosten volgens bestuurders en leerkrachten (% , meerdere antwoorden mogelijk)

	Bestuurders	Leerkrachten
Bijdrage leerkracht	17	85
Bijdrage school	90	17
Bijdrage uit een ander fonds	7	1
Weet niet	3	1
Anders	-	4
N	29	164

Hoe dan ook blijft de conclusie dat zowel bij bestuurders als bij leerkrachten de grote meerderheid vindt dat de beurs de opleidingskosten voldoende afdekte.

5 Waardering van de beurs en de leergang bewegingsonderwijs

5.1 Effect op de lessen bewegingsonderwijs

Bij de leerkrachten vindt een grote meerderheid (circa driekwart) dat de leergang leidt tot een (zeer) sterke verbetering van de leskwaliteit bewegingsonderwijs. Slechts drie procent meldt niet of nauwelijks verbetering te ervaren. Een aantal leerkrachten merkt wel op dat ze het lastig vinden om een vergelijking te maken, omdat ze zonder de bevoegdheid bewegingsonderwijs eerder geen lessen bewegingsonderwijs verzorgden.

Tabel 13: Mate waarin lessen bewegingsonderwijs zijn verbeterd na het volgen van de Leergang Bewegingsonderwijs, volgens leerkrachten (%)

	Niet	Nauwelijks	Redelijk	Sterk	Zeer sterk
In hoeverre zijn volgens u uw lessen bewegingsonderwijs verbeterd na het volgen van de leergang Vakbekwaamheid Bewegingsonderwijs?	0	3	19	51	25

N=1.069

Ook een grote meerderheid van de bestuurders vindt dat het afronden van de Leergang Bewegingsonderwijs leidt tot betere lessen bewegingsonderwijs; slechts enkele bestuurders in dit onderzoek zijn het niet eens met de stelling dat de leergang er toe leidt dat leerkrachten betere lessen bewegingsonderwijs zijn gaan geven.

Tabel 14: Leraren die de Leergang Bewegingsonderwijs hebben gevolgd zijn betere lessen bewegingsonderwijs gaan geven, volgens bestuurders (%)

	Zeer mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Zeer mee eens	Weet niet/geen mening
Leraren die de leergang Bewegingsonderwijs hebben gevolgd zijn betere lessen bewegingsonderwijs gaan geven	1	2	10	41	32	13

N=157

Binnen de groep leerkrachten die *enkel* op verzoek of als eis van de werkgever de leergang volgde, zijn de opinies iets minder positief. Bij hen vindt een wat grotere groep dat de leskwaliteit niet/nauwelijks of slechts redelijk verbeterde dan in de 'zelfgemotiveerde' groep. Maar ook in de groep die de leergang enkel 'in opdracht' volgde, vindt ruim twee derde deel dat de leskwaliteit bewegingsonderwijs er (zeer) sterk door verbeterde.

5.2 Beoordeling van de huidige situatie en regelgeving

Uit dit onderzoek blijkt dat de beurs voor het bewegingsonderwijs positief wordt gewaardeerd door de bevroegde bestuurders. De grote meerderheid geeft een 7 of hoger en ruim de helft zelfs een acht en hoger. De gemiddelde waardering is met een score van 7,8 hoog te noemen.

Tabel 15: Waardering van de Leergang Bewegingsonderwijs, bestuurders (%)

	<5	6	7	8	9	10	Weet niet/ geen mening
Als u een rapportcijfer voor de Lerarenbeurs Bewegingsonderwijs zou moeten geven, met welk cijfer zou u de Lerarenbeurs Bewegingsonderwijs dan waarderen?	1	6	20	38	11	3	20

N=158

In de slotopmerkingen heeft zoals gezegd een groot aantal respondenten de gelegenheid genomen om te reflecteren op de huidige situatie waarin pabo-gediplomeerden niet bevoegd zijn om bewegingsonderwijs te geven. Daaruit blijkt bij zowel bestuurders als bij leerkrachten ook veel kritiek op de huidige situatie. Opnieuw dient bij de interpretatie hiervan er rekening mee gehouden te worden dat kritische opmerkingen waarschijnlijk oververtegenwoordigd zijn in de slotopmerkingen.

Uit de slotopmerkingen van *bestuurders* blijkt ten eerste opnieuw het grote belang dat schoolbestuurders hechten aan goed bewegingsonderwijs en aan goed opgeleide leerkrachten voor het bewegingsonderwijs. Uit de slotopmerkingen blijkt ook vrij vaak onvrede bij bestuurders over de huidige regelgeving en aanpak. Een deel van de bestuurders geeft aan dat de bevoegdheid bewegingsonderwijs weer in de pabo zou moeten worden ingebed (14 keer genoemd). Ook is herhaaldelijk een voorkeur voor een vakleerkracht genoemd (12 keer). Een aantal bestuurders geeft aan dat de Leergang Bewegingsonderwijs te zwaar en te uitgebreid is c.q. te lang duurt, gelet op het doel om leerkrachten voor slechts één of enkele lesuren per week beter te equiperen. In bijna 30 procent van de slotopmerkingen keert dit terug (15 keer). Delen van antwoorden van bestuurders in deze categorie zijn bijvoorbeeld:

- ‘...de belasting van de leergang is absurd hoog...’
- ‘...de opleiding is veel te uitgebreid...’
- ‘Onbegrijpelijk dat er 600 uur / 1,5 jaar studielast voor een gymopleiding staat. Zo snel mogelijk afschaffen!!’

Expliciet positieve opmerkingen komen weinig voor bij bestuurders (2 keer). De bestuurder benutten de gelegenheid voor een slopopermerking per saldo vooral om te pleiten voor een aangepaste aanpak, met dus ofwel een minder zware/uitgebreide leergang, ofwel inbedding van de bevoegdheid in de pabo ofwel vaker inzet van een vakleerkracht.

Tabel 16: Slotopmerkingen bestuurders, gecategoriseerd (aantallen, meerdere opmerkingen mogelijk)

Bevoegdheid weer onderdeel van de pabo	14
Leergang is te zwaar/te lang	15
Beter/efficiënter om een vakleerkracht in te zetten	12
Meer ruimte voor verlof en vervanging	2
Positief (prima beurs)	2
Overige opmerkingen	13

Bron: N=52

Ook bij *leerkrachten* blijkt uit dit onderzoek veel onvrede over de huidige situatie. In 53 slotopmerkingen keert terug dat de leergang te zwaar en uitgebreid is voor een groepsleerkracht die één of enkele lesuren bewegingsonderwijs verzorgt. Ook wordt opnieuw 96 keer genoemd dat de leergang (te) veel tijd kost. Deze beide antwoorden overlappen in sterke mate, maar zijn niet helemaal gelijk te stellen; er zijn ook leerkrachten die aangeven dat de opleiding zinvol en goed is, maar wel erg lang duurt. In het verlengde van de voorgaande antwoorden ligt dat 60 keer is

aangegeven dat de opleiding korter kan (met dezelfde opbrengsten). Als dat is geconcretiseerd, variëren voorkeuren van inkorten tot één jaar tot sterk verkorten van de leergang. Ook is opnieuw herhaaldelijk (30 keer) gesuggereerd om de bevoegdheid bewegingsonderwijs weer in te bedden in de pabo-opleiding of om vaker te werken met vakleerkrachten zodat (veel) minder leerkrachten de leergang hoeven te volgen. Een apart, meermaals terugkerend punt is dat vraagtekens worden gezet bij de vereiste ‘eigen vaardigheid’ van leerkrachten, die overtrokken wordt genoemd.

Naast kritische noten zijn er ook 62 leerkrachten die de slotopmerking benutten voor een positieve boodschap. Met name is er lof voor de kwaliteit van de gevolgde leergang en voor de subsidie die het volgen van de leergang voor meer mensen bereikbaar maakt. Opvallend is hiermee dat de leerkrachten de leergang vaak als een plicht ervaren, maar dat zij wel vaker dan de bestuurders de slotopmerking benutten voor positieve feedback. Als ‘tegenwicht’ tegen de veelal kritische noten hierboven, zijn hieronder een aantal van die positieve opmerkingen weergegeven:

- ‘...blij dat ik met subsidie deze opleiding kan volgen. Ik steek er veel van op.’
- ‘Dit geeft veel invalleerkrachten toch de mogelijkheid om te ontwikkelen.’
- ‘De lerarenbeurs geeft startende leerkrachten de kans om zonder al te veel onkosten toch de opleiding te volgen. Dit zorgt ook voor een betere kans voor de arbeidsmarkt.’
- ‘De opleiding bewegingsonderwijs zat erg goed in elkaar.’
- ‘De opleiding heeft mij enorm veel gebracht.’
- ‘Door de opleiding bewegingsonderwijs ben ik niet alleen beter geworden in het geven van gymlessen, maar ook in het geven van alle lessen.’
- ‘...’was er geen beurs geweest, hadden zij de opleiding niet gevolgd.’
- ‘Waardevolle toevoeging van mijn pabo opleiding.’
- ‘Leuke opleiding en zeer nuttig voor de praktijk!’
- ‘Blijf a.u.b. hierin investeren.’
- ‘...de opleiding is een erg goede basis voor het geven van bewegingsonderwijs.’

In deze groep met positieve opmerkingen stellen veertien leerkrachten (ook) dat veel meer of alle leerkrachten de leergang zouden moeten volgen, bijvoorbeeld met de opmerking: ‘Iedereen die het niet gevolgd heeft, zou het moeten volgen’.

Tabel 17: Slotopmerkingen leerkrachten (aantallen, meerdere opmerkingen mogelijk)

Te zware opleiding voor het doel	53
Te theoretisch	12
Te praktisch (te veel stagelessen)	7
Kost heel veel tijd	96
Bevoegdheid weer onderdeel van de pabo	30
Beter/efficiënter om een vakleerkracht in te zetten	29
Opleiding kan/moet veel korter	60
Positieve feedback (dank voor beurs, goede opleiding, etc)	62
Overige opmerkingen	52

N=358

6 Samenvatting en conclusies

De leergang bewegingsonderwijs wordt voornamelijk gevolgd door groepsleerkrachten die aan de eigen groep bewegingsonderwijs geven en deels ook aan een andere groep. De overgrote meerderheid geeft hooguit twee lessen per week bewegingsonderwijs. De beurs zelf wordt positief gewaardeerd en de meeste bestuurders en leerkrachten vinden ook dat de beurs de opleidingskosten voldoende afdekt. Geconcludeerd kan worden dat in de huidige situatie de beurs in een behoefte voorziet. Bestuurders hechten veel belang aan de bevoegdheid bewegingsonderwijs en geven bij de werving van leerkrachten duidelijk de voorkeur aan leerkrachten met zo'n bevoegdheid. Ook vindt een grote meerderheid van de respondenten, zowel bestuurders als leerkrachten, dat de Leergang Bewegingsonderwijs leidt tot (sterk) verbeterde lessen bewegingsonderwijs. Ook uit de slotopmerkingen blijkt bij een deel van de leerkrachten expliciet waardering voor de kwaliteit en de opbrengsten van de leergang.

De huidige situatie stuit echter ook op behoorlijk veel kritiek. De eigen motivatie om het bewegingsonderwijs te verbeteren, wordt door leerkrachten vaak aangekruist als reden voor het volgen van de leergang bewegingsonderwijs. Bij de nadere beschouwing van ook de open antwoorden blijkt dat veel leerkrachten het volgen van de leergang (ook) voelen als een verplichte en belastende aanvulling op de pabo. Daarbij is vaak door zowel leerkrachten als bestuurders aangegeven dat de Leergang Bewegingsonderwijs (te) zwaar is voor het doel om een groepsleerkracht één of enkele uren per week beter bewegingsonderwijs te laten geven en daarbij (heel) veel tijd kost. Tijd die vaak niet wordt gecompenseerd. Een deel van de leerkrachten en bestuurders geeft spontaan (in de slotopmerkingen) aan dat de leergang wat hen betreft, met dezelfde opbrengsten, een stuk korter zou kunnen. De huidige leergang leidt weliswaar in de perceptie - blijkens dit onderzoek - tot betere lessen bewegingsonderwijs, maar dat effect zou een kortere leergang mogelijk ook kunnen hebben. Voor de vakleerkracht bewegingsonderwijs zou dan de huidige beroepsopleiding (ALO) en voor geïnteresseerden ook de huidige Leergang Bewegingsonderwijs kunnen blijven bestaan.

Door betrokkenen aangedragen oplossingen liggen samengevat bij:

- Het weer inbedden van de bevoegdheid bewegingsonderwijs in de pabo,
- Een kortere leergang opzetten voor groepsleerkrachten,
- Bevoegde leerkrachten efficiënter/vaker inzetten voor lessen bewegingsonderwijs, c.q. vaker gebruik maken van vakleerkrachten.